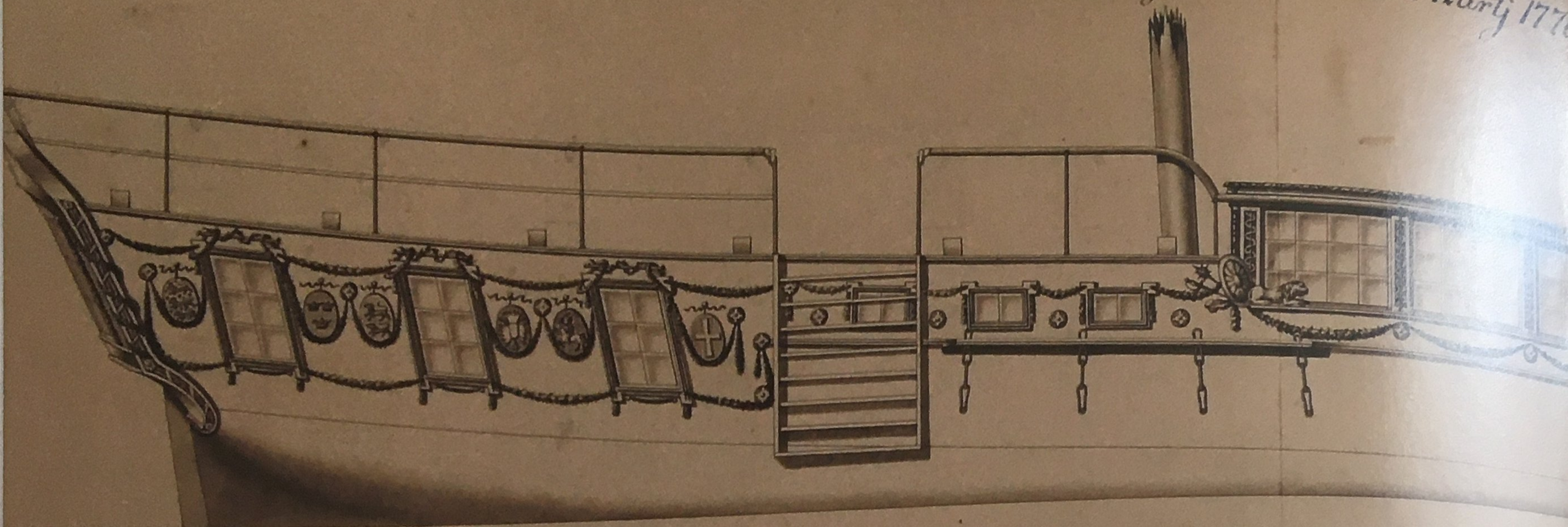
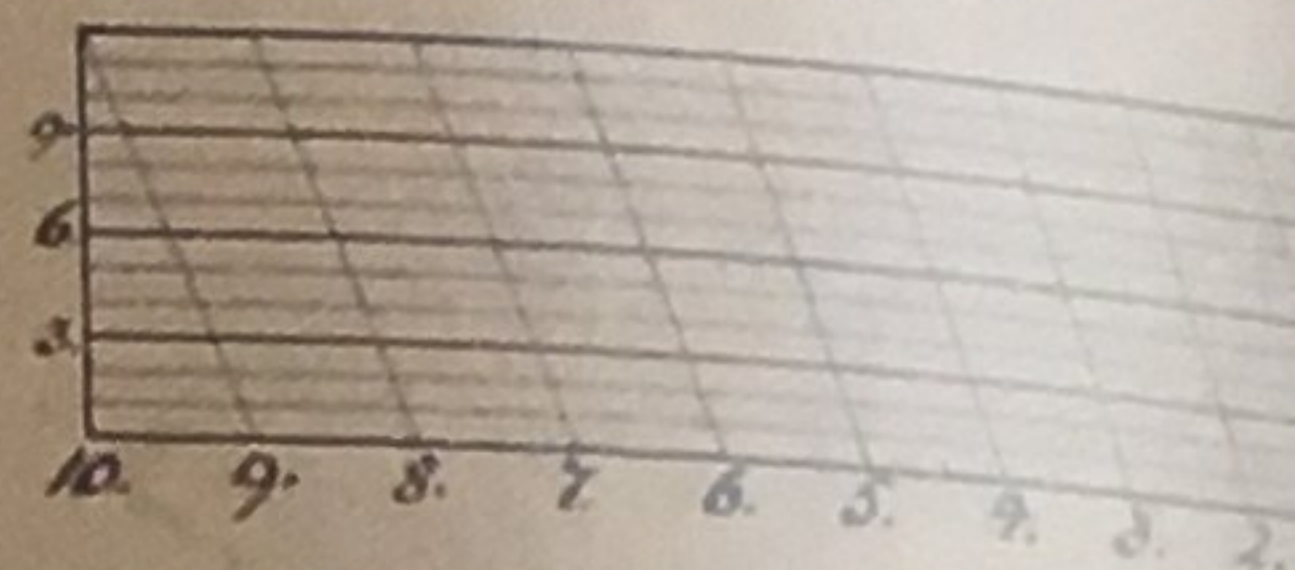

*Tegning
Til Ornamenteer paa det Kongelige Lyst-og
Nyholm den 26te Martij 1776*

Waabnene om Bagbord

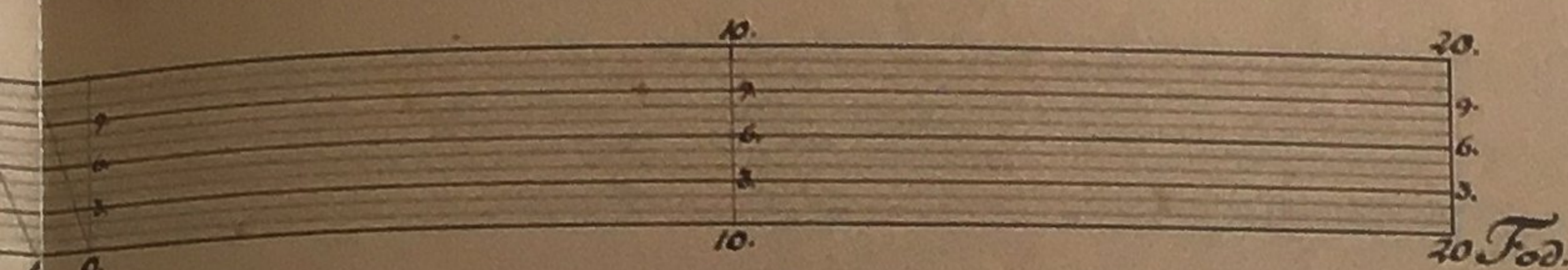
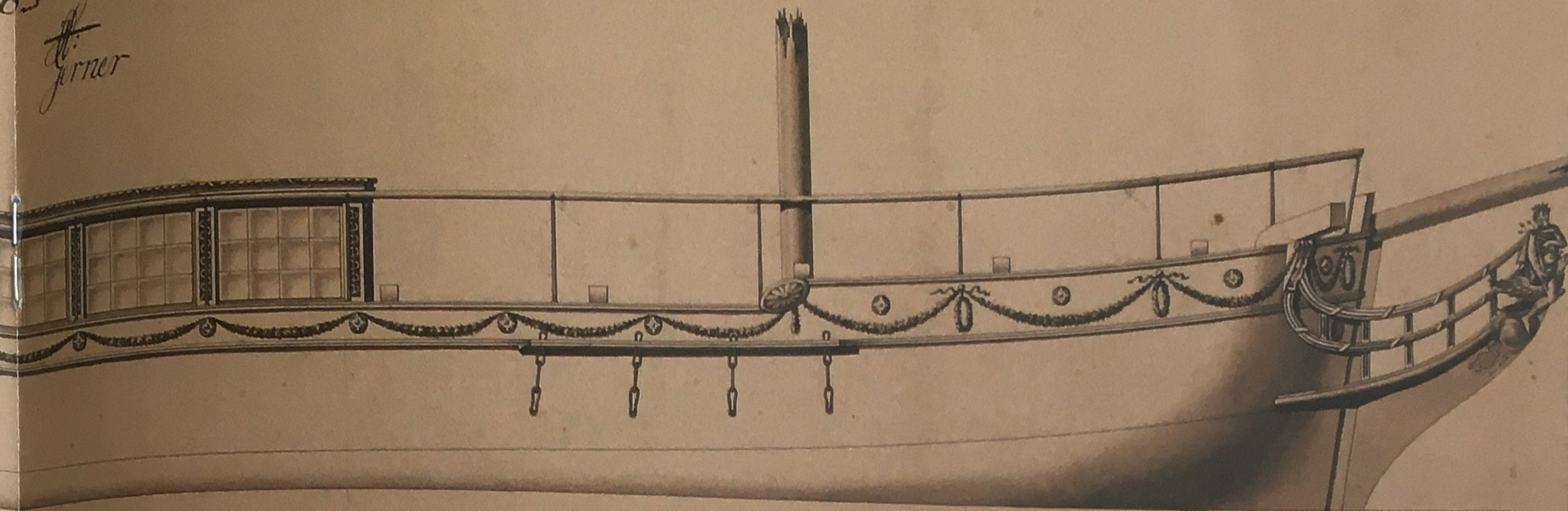

Den kongelige

JAKOB SEERUP

Den 11. maj 1776 var der tredobbelt stabelafløbning på Nyholm. På de tre byggebeddinger stod henholdsvis orlogsskibet Indfødsretten med 64 kanoner, fregatten Cronborg med 34 kanoner og den fine nye kongelige lystjagt Ørnen. Skibene løb af stabelen om eftermiddagen kl. to i kongens, dronningens, kronprinsens, arveprins Frederiks og hans gemalindes overværelse. Det var fabrikmester Henrik Gerner, der havde tegnet Indfødsretten og Ørnen, mens Cronborg var af en type, tegnet af den tidligere fabrikmester Krabbe. Som bevis på kongelig anerkendelse blev Gerner på denne dag udnævnt til kaptajn.

Reise Fahrtoij
Gerner

bygning (hull)
og midte
Jernskov
indlæg
enoberry
Mad. Hio

Skroget af den kongelige jagt- og lystbåd Ørnen set i hele sin længde. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 514.

lystjagt Ørnen

Basisoplysninger om Ørnen

Konstruktør:

Henrik Gerner, 1776

Mål:

26 x 6,3 x 2,8 meter

Bestykning:

26 stk. 24-pd metalsvinghaubitser

Besætning:

29 mand

Henrik Gerner (1741-1787) var i 1772 blevet udnævnt til fabrikmester på Holmen, hvilket ville sige, at han var chefarkitekt på de store orlogsskibe og havde ansvaret for det omfattende skibsbyggeri for Søetaten. Hans skibe opnåede stor berømmelse for deres kvalitet og gode sejlegenskaber, og han nåede at stå for byggeriet af i alt 18 orlogsskibe og 11 fregatter. Han blev også lidt af et samlingspunkt for Københavns kulturelle elite, da han engagerede sig i mange af tidens progressive klubber og debatmiljø. I en tid, hvor kongelig nåde og bevågenhed var af stor vigtighed for ens karrieremuligheder som søofficer, var det for Gerner en enestående chance at få lov at bygge et skib til de kongelige herskabers brug. Han har derfor gjort sig ekstra umage for at gøre det nye skib så eksklusivt og moderne som overhovedet muligt.

De bevarede tegninger og lister over skibets inventar vidner da også om et skib ud over det sædvanlige. Særligt de helt igennem klassicistiske motiver i skibets udsmykning var usædvanligt tidlige eksempler på denne på det tidspunkt meget moderne stil. Den samtidige søofficer og ivrige dagbogsskribent Peter Schiønning så skibet d. 21. juni samme år og havde kun lovord. Han skrev: "Besaa den nye lystjagt indvendig med alle sine kunstlaase og smukke indretninger, der i alt var mesterlig og særdeles kunstig og net. Saa og dens tegning, ornamenter, etc." Skibet var da stadig under udrustning og ikke helt færdigapteret. Den 10. juli 1776 var det endelig færdig; Schiønning var om bord endnu engang, og Gerner selv viste ham rundt. Samme formiddag halede *Ørnen* for første gang ud af det Nye Løb på Reden, hvor den højeste kommando. Nu gik det første togt til Jægerspris ved Isefjorden (i dag ligger Jægerspris havn ud til Roskilde Fjord, men dengang lå slottets anløbsbro ved Isefjorden), hvor kongen ville stige om bord. Kontreadmiral Schindel var skibets første chef og kongelig jagtkaptajn.

De kongelige går om bord

Ørnens skibsjournal er desværre ikke bevaret. Som så mange andre journaler fra 1760'erne og 70'erne er den formentlig gået til ved Københavns brand i 1795. Men det er så heldigt, at en embedsmand ved det kongelige hof, hoffoureren Reuter, førte en dagjournal, der er bevaret. Af den fremgår, hvornår og ikke mindst hvordan skibet blev brugt af kongefamilien. Da *Ørnen* for første gang skulle afsejle til Jægerspris i sommeren 1776, var Reuter nemlig først blevet sendt en tur til Holmen for at orientere sig om, hvordan skibet var indrettet. Han skulle arrangere de middage og selskaber, der blev afholdt om bord, og det var derfor vigtigt, at han var grundigt sat ind i alle skibets detaljer. Konstruktøren Henrik Gerner forestod personligt rundvisningen, og han var formodentlig stolt af at demonstrere den kunstfærdige indretning.

Tirsdag den 16. juli 1776, seks dage efter afrejsen fra København, ankom lystjagten til Jægerspris for første gang og lagde til ved den derværende færgebro. Den kom tidsnok til, at jagtkaptajnen, kontreadmiral Schindel, kunne spise med ved middagen i slotshaven. Under

Den sindssyge kong Christian 7. i fuldt royalt ornat. Lige så vel som hans beklædning her udstråler overdådig luksus, så var også *Ørnen* overdådigt udstyret. Maleri af Jens Juel (1745-1802) fra 1789. Maleriet hænger på Rosenborg Slot.

Ørnens konstruktør Henrik Gerner (1741-1787) afbildet på den medalje, der i 1792 indstiftedes til hans ære. Den tildeles den dygtigste søkadet ved eksaminer på land – særligt i matematik. Dette eksemplar blev tildelt Otto Fredrik Suenson i 1828. Medaljen er tegnet af billedhuggeren Jesper Johannes Holm. Foto: Stockholms Auktionsverk.

Orlogsmuseets model af Ørnens
bradspil, der brugtes til at hejse
ankeret med. Orlogsmuseet.

taflet, som blev holdt i et lysthus, blev der musiceret, og blandt andre spillede skibets musikere, som medbragte skibets trompeter og pauker. Nogle dage senere, fredag d. 19. juli spiste de kongelige herskaber for første gang om bord på det luksuriøse skib. Der var egentlig allerede dækket op til de 20 personer, der kunne være i spisegemakket, men i sidste øjeblik indfandt en uventet gæst sig. Det var generalmajor Classen, som ejede det nærliggende kanonstøberi i Frederiksværk. Classen fik lov at komme med, og da vejret var fint, blev der i stedet dækket op til fire personer på skansen (dækket over agterkahytten). Her fik den vagthavende løjtnant af Søetaten lov til at spise med, og også skibets konstruktør Gerner spiste der. Efter middagen gik de kongelige herskaber ind i kahytten, hvor der var dækket op til the og kaffe. I forgemakket mellem spisegemakket og kahytten kunne de øvrige damer og kavalierer pænt blive stående og drikke deres te og kaffe.

Skibet blev også brugt som en stemningsfuld ramme om hoffets store passion – kortspil. Det gik eftermiddagen med mandag d. 22. juli, hvor herskaberne drak te og spillede kort i agterkahytten. Samme aften blev der atter dækket op til 20 personer i spisegemakket, og Henrik Gerner og den vagthavende søløjtnant Stibolt måtte endnu en gang tage til takke med at sidde på skansen og spise. Samme aften, skriver hoffoureren, blev skibet ”med Lygter rundt omkring ved Skandsen udvendig Illumineret.” Det har taget sig smukt ud, og der er formentlig gået en del lys til, for i skibets inventarliste står der, at der var ikke færre end 103 ”Lanterne Arme til Illuminationer med Kroge”. Illuminationen vakte lykke hos de kongelige herskaber, som først begav sig tilbage til slottet kl. 11 om aftenen.

1777 afsejlede Ørnen atter til Jægerspris, hvor den fungerede som lystfartøj for kongefamilien. Samme år anvendtes den til at overføre dronning Juliane Maries broder, Hertug Ferdinand, fra Jægerspris til Lübeck. I sin bog, *De danske Kongers Skibe*, skriver Robert Steen Steensen, at kongefamilien dette år anvendte skibet til at rejse rundt til forskellige danske øer. Af hoffets dagjournal ses dog, at denne rejse ikke har fundet sted. I 1778 overførtes Hertug Ferdinand fra Nakskov til Kiel med Ørnen. I 1788 stod skibet til disposition for prinsesse Louise Augusta på Charlott-

Litteratur

Steensen, Robert Steen, *De danske Kongers Skibe*, Kbh. 1972 s. 33-35.

Ramshart, Peder, *Efterretning om det bekiendte af den danske Flaades Tieneste*, Kbh. 1808.

Svenska Flottans Historia, Malmø 1941.

Kilder

Det Kgl. Biblioteks Håndskriftssamling, NKS 199b, 4to

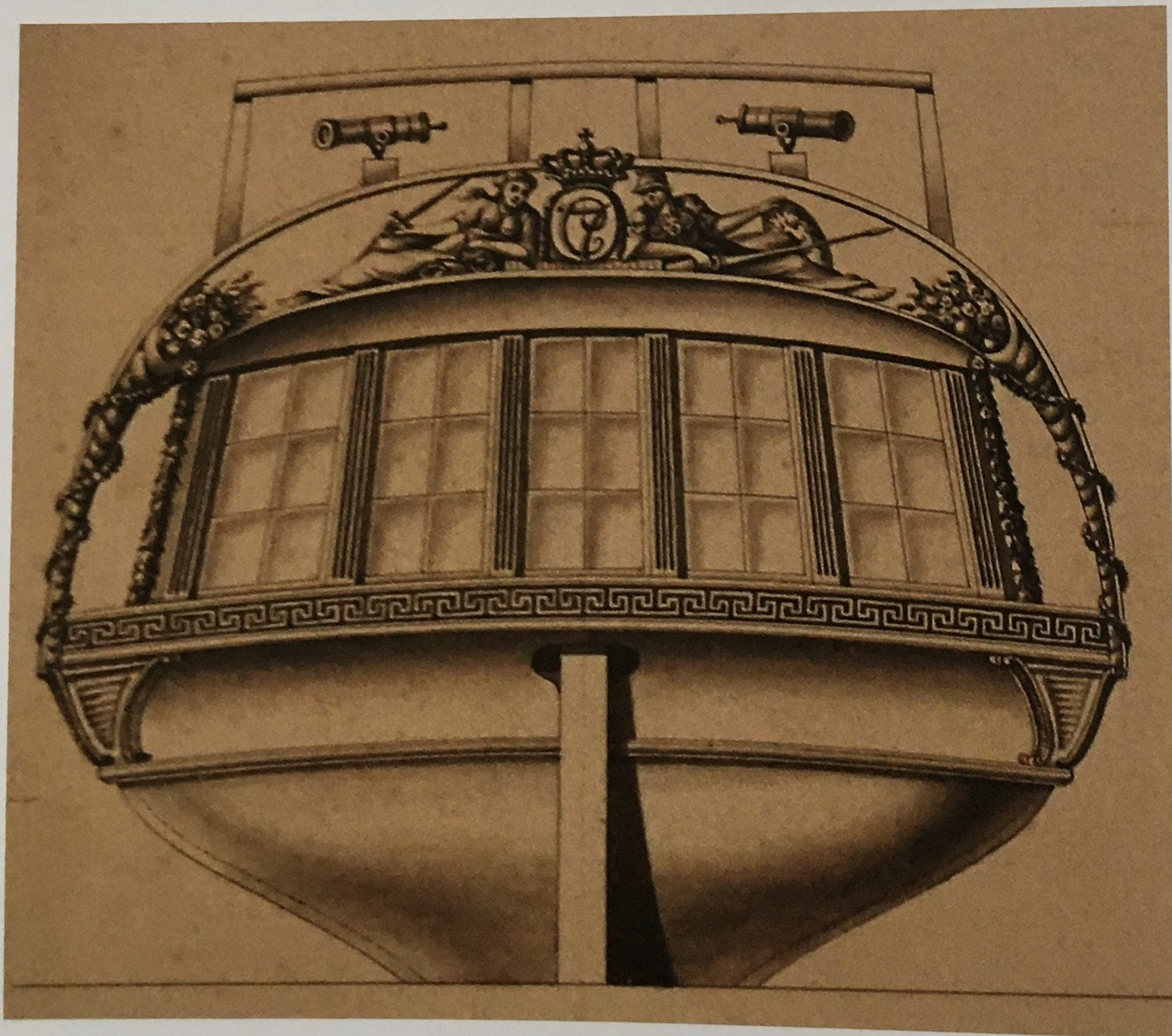
Det Kgl. Biblioteks Håndskriftssamling, Peter Schiønnings journal for 1776.

RA, Overhofmarskallatet, Dagsjournaler (1761-1899).

tenlund Slot. Men ud over disse spredte oplysninger, hører vi ikke så meget om det, før det i 1790 stod over for en kostbar hovedreparation. I stedet for at reparere det, valgte man at kassere og ophugge skibet i 1791. Ornamenteringen og øvrigt udstyr blev opmagasineret. Men forsøg på at finde ornamenterne i dag på Frederiksborg-museet, Rosenborg, Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst har ikke givet noget resultat. Formentlig befandt panelerne med deres medaljoner sig på magasin på Gammelholm, da den store brand brød ud i 1795, og er derfor gået til grunde. Men heldigvis kan vi støtte os til et udførligt tegningsmateriale, som gør det muligt at foretage en nærmere analyse af ornamenteringen.

Ornamenteringen

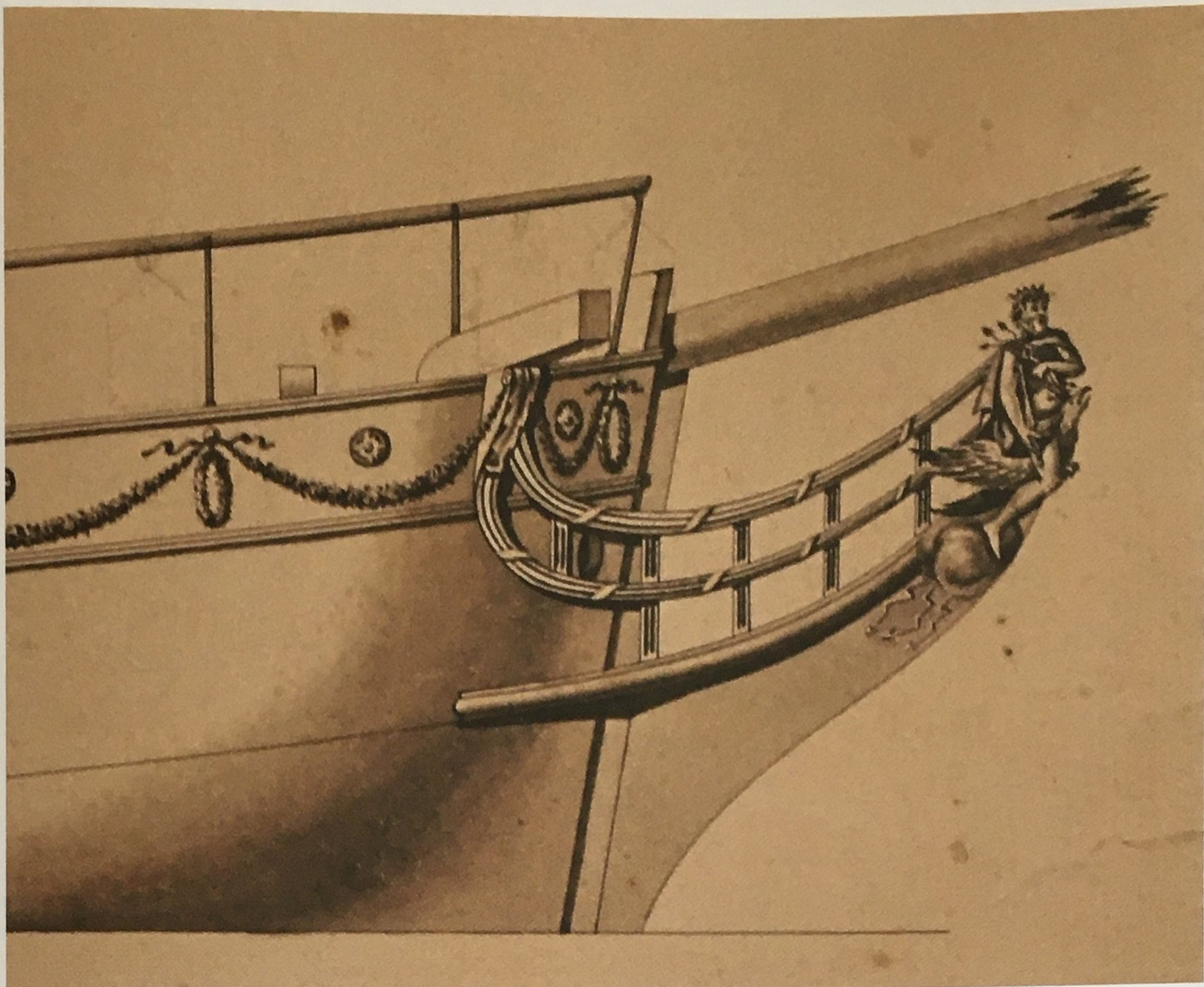
I en beskrivelse fra 1808 skrev kontreadmiral Ramshart om *Ørnen*: "alt hvad den danske Kongestamme havde forevigt sit Minde blandt os med, havde sal. Gerner udi dens Kahyt og Ruf historisk vidst at anbringe." Hermed hentydede Ramshart til fartøjets særprægede udsmykning. Fordi det var et fartøj, der var direkte knyttet til kongefamilien, blev der gjort ekstra meget ud af ornamenteringen, og formentlig af samme årsag findes der et særdeles udførligt tegningssæt til *Ørnen*. Skibet var særligt kendetegnet ved et stort, aflangt ruf midtskibs, hvor der var indrettet et fornemt spisegemak udstyret med ornamenterede paneler i tidens nyklassicistiske stil. Spisegemakkets endevægge var udsmykket med medaljoner med modellerede ansigter i profil af danske søhelte.

Jægerspris Slot synes at have været enten hoveddestination eller udgangspunkt for de fleste af Ørnens sejlads. Foto af Kresten Hartvig Klit. Wikimedia Commons.

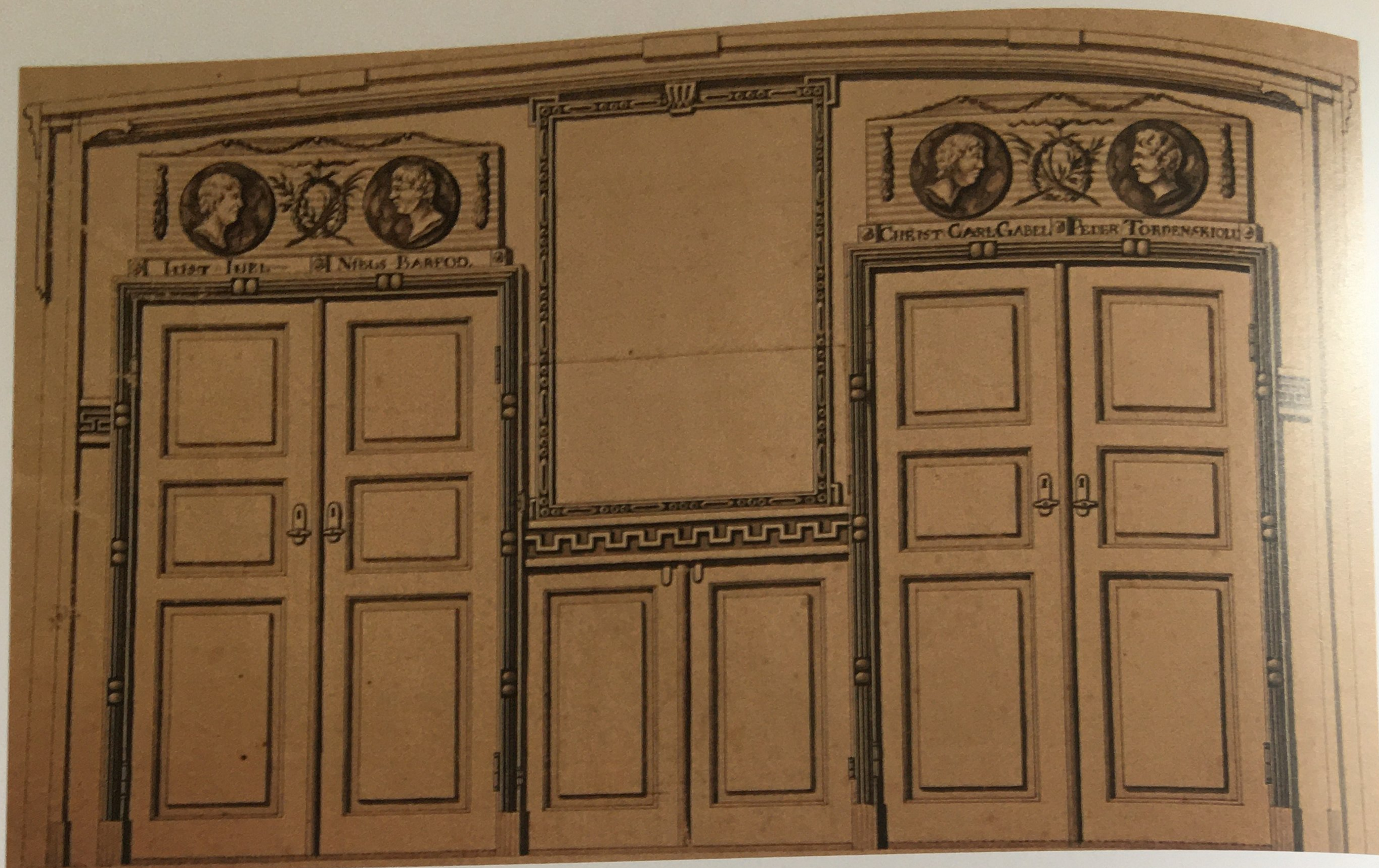
Agterspejlet med Christian 7.s kronede monogram omgivet af Justitia og Herkules. Under de fem store vinduer er en mæanderbort, der klart signalerer den klassiske inspiration. Øverst ses to af de 26 24-pundige svinghaubitser, som var beregnet til saluttering. Rigsarkivet. *Orlogsværftet: Tegninger (1630-1880)*, pk. 514.

Skibets galionsfigur var tordenguden Jupiter med tordenkile i hånd og ridende på en ørn – et symbol på kongen, der bliver båret frem af himmelske magter. Heraf skibets navn, Ørnen. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 514.

Skibet var gennemsyret af sådanne klassiske motiver. Fra agterspejlets udskårne figurer af retfærdighedens gudinde Justitia og krigens Herkules med spyd, til tordenguden Jupiter i galionen med sin tordenkile. Tegningssættet i Rigsarkivet vidner om en høj grad af kunstnerisk talent. Men hvem der stod bag den kunstneriske udførelse er ikke helt sikkert. Henrik Gerner selv kunne afgjort tegne. Frihåndstegning var en fast bestanddel af uddannelsen som kadet på Søkadetakademiet i Bredgade, hvor kadetterne øvede sig i at kopiere kobberstik. Imidlertid er *Ørnens* ornamentstegninger andet og mere end en ren rutinepræstation. Særligt motivvalget – portrætter af danske søhelte – var originalt. Tidens figurkunst var ellers mest til romerske guder eller kongelige personer. Kunstneren var formentlig Søetatens mesterbilledhuger Frederik Willerup. Han har muligvis samarbejdet med, eller i hvert fald været inspireret af, kongelig hofbilledhuger og direktør for Kunstakademiet Johannes Wiedewelt, der netop i 1770'erne var beskæftiget med at lave monumenter over danske helte til parken ved Jægerspris slot. Her lavede han mindestøtter for nogle af de samme søhelte, der indgik i portrætgruppen fra *Ørnens* spisegemak. Wiedewelts fader, Just Wiedewelt, havde i øvrigt arbejdet som billedskærer for Søetaten og lavet galionsfigurer og agterspejlsornamenter.

I den ene ende af spisegemakket var Christian 4. placeret i midten, større end de øvrige og med kongekrone og valgsprog. Under Christian 4. var heltene Jørgen Wind og Pros Mund. På hver sin side af søheltekongen var Chr. Thomesen Sehested og Niels Juel på venstre side og Herluf Trolle og Magnus Heinesen på den højre. Disse var placeret over dørene som romersk inspirerede dørstykker. I den modsatte ende var det Just Juel og Niels Barfod over den venstre dør og Chr. Carl Gabel og Peter

Tordenskiold over den højre. I mangel af en søheltekonge til at matche Christian 4. på den anden endevæg, var der i stedet et stort spejl mellem dørene. Sidepanelerne var inddelt i fem felter smykket med enkle romerske borter. Over panelerne, hvor ruffet stak op gennem dækket, fortsatte de fem felter op med småsprossede vinduer, der har sikret et stort lysindtag. Panelerne dannede i virkeligheden en række skabe, bag hvilke man kunne bortstuve borde og stole, hvis man ønskede at rydde gulvet i ruffet. Portrætterne var alle ensartet, så søheltene fremstod i en art romersk imperator-stil. Det ser noget kuriøst ud, når man eksempelvis er vant til at se en jovial, vommet Christian 4. eller den kække Tordenskiold på tændstikæskerne i Balthasar Denners livfulde streg.

Hele spisegemakkets motivvalg passede godt ind i 1770'ernes værdipolitiske dagsorden, hvor indførelsen af Indfødsretten på kongens fødselsdag d. 29. januar 1776 havde givet anledning til fornyet fokus på national historie og danske helteskikkelser. Da Johannes Ewald i 1778 udgav syngespillet *Fiskerne* om nogle heltemodige fiskere i Hornbæk, der reddede nogle skibbrudne fra druknedøden, var det populære stykkes højdepunkt en romance i anden dels femte optrin, som begyndte med ordene "Kong Christjan stoed ved høien Mast". I denne romance, som var langt mere levedygtig end syngespillet selv, spillede søheltene Christian 4., Niels Juel og Tordenskiold hovedrollerne. Ved et middagsselskab i *Ørnens* spisegemak ville det have været særdeles passende at afsynge Ewalds romance, der i 1800-tallet blev ophøjet til Danmarks officielle kongesang.

Den forreste væg i spisegemakket. Dørene leder ud i forskibet mod kabyssen. Bag den venstre dør var herretoilettet. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 513.

Den agterste endevæg i spisegemakket. Døren til højre ledte ind til kongens sovekammer. I midten Christian 4. som romersk kejser. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 513.

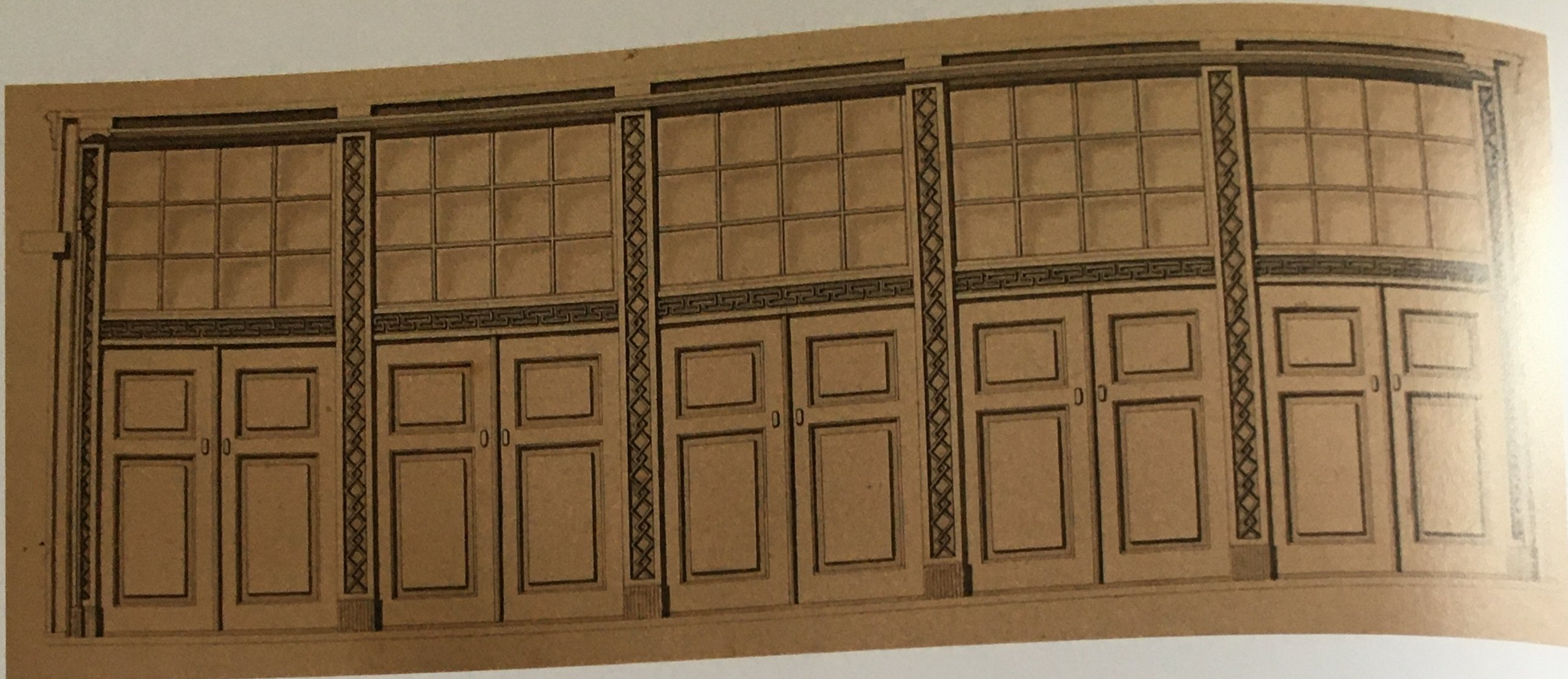
Også ved rorspladsen på skansen blev der slået på de nationale strenge. Her fandtes indskriften:

”Saalænge Verden staaer, Skal Frederiks Sønner staae ved Roret!”. Man kan sige, at skibet var lige så meget en propagandamaskine som et transportmiddel.

Spisegemakkets indretning

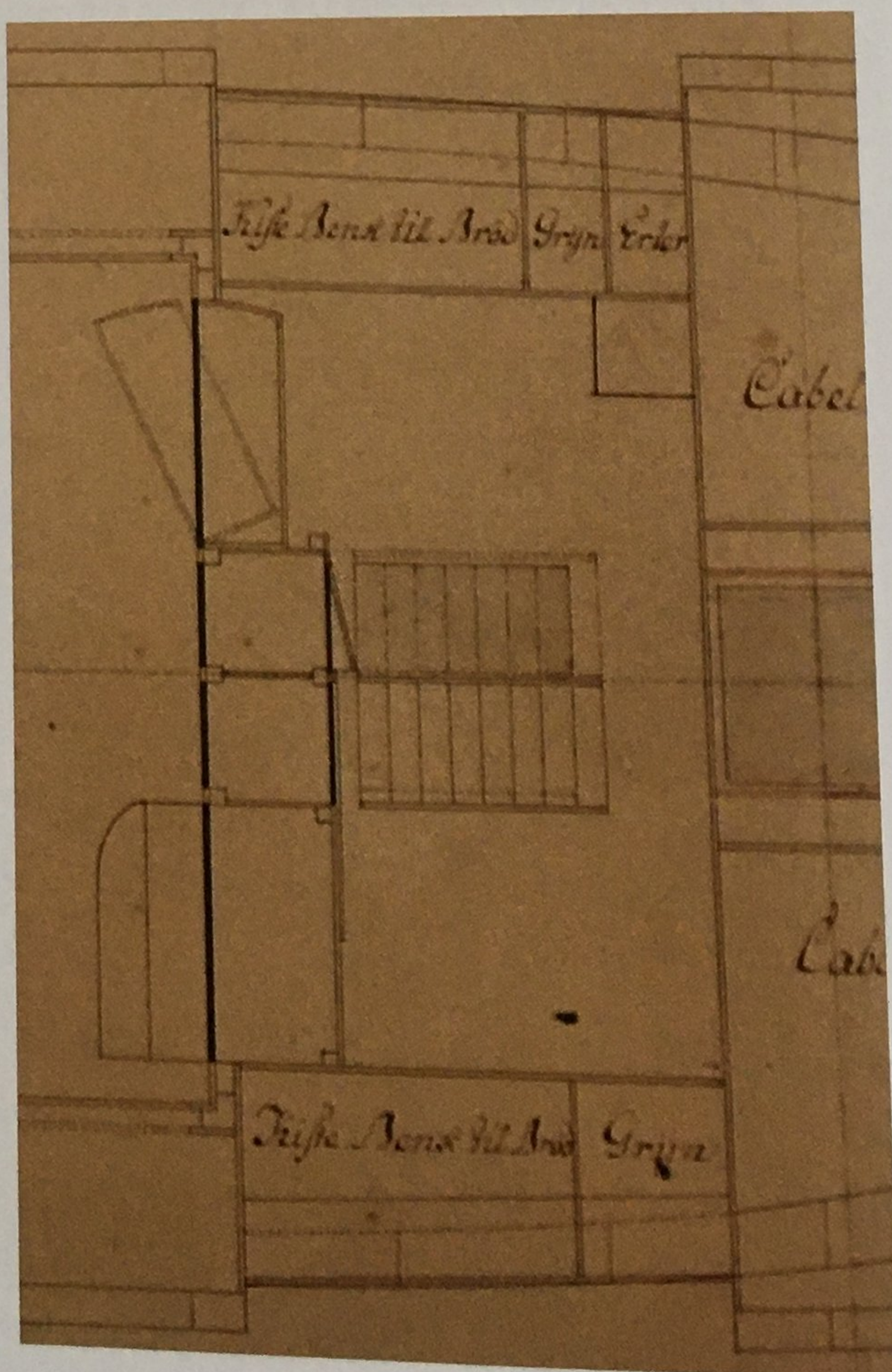
Det er sandsynligt, at paneler og medaljoner var malet enten perlegrå eller marmorerede – uden at det dog har været muligt at finde oplysning herom. Spisegemakket var ifølge *Ørnens* inventarreglement udstyret med hvide silkegardiner med kvaster og 20 stole med grønt betræk af silke og trille. Denne farveholdning synes at passe godt til f.eks. marmorerede paneler. Inventarreglementet oplyser i øvrigt ret overraskende, at der fandtes en jernseng, der kunne skilles ad. At den var til opstilling i spisegemakket, ses af, at den også var forsynet med grønne forhæng og skærm. Gemakket var 20 fod langt og 13 fod bredt (ca. 6,3 x 4 meter), hvilket gav plads til 20 personer ved et bord i midten. Af hoffets dagjournal fremgår det, at de gange, hvor ”de kongelige herskaber” spiste om bord, var der fuldt besat, og man nødsagedes endda til gentagne gange at dække op med fire ekstra kuverter på skibets skanse (agterdækket).

Paneler og døre i væggen mod forskibet var indrettet med en række finurlige systemer, der gjorde det muligt at sende mad, drikkevarer og service ind og ud på

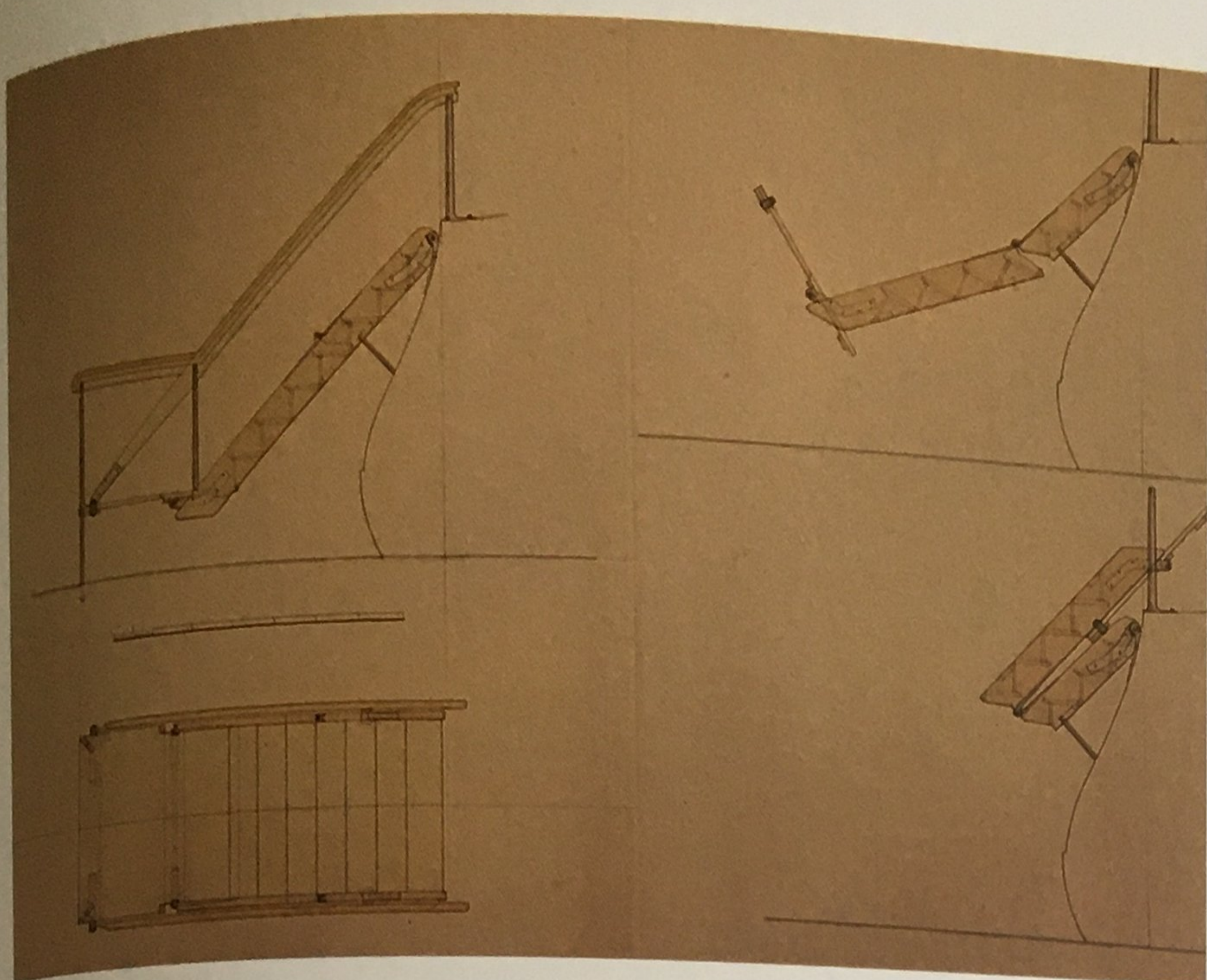
den mindst forstyrrende måde. Den venstre dør havde en dobbelt funktion, idet den egentlig var udgang til "Cavalierernes Retirade", altså herretoilettet, hvor der ligesom i de øvrige kabinetter fandtes "Nat stoel og 2de Nat potter". Men herrerne måtte holde sig, når de spiste middag om bord. Døren havde nemlig en dobbelt funktion, og tjente også som en art skjult skænk, hvorfor man ikke kunne gå igennem den, når der spistes. Gennem skænken, der var indrettet som et dobbelt skab, langedes drikkevarerne ind af mundskænken og hans folk. Døren mod forskibet i højre side var slet ikke en dør, men også en camoufleret skænk, der anvendtes til at servere igennem. Denne skænk var indrettet sådan, at når der blev trukket i et håndgreb, åbnedes der to døre under skænkens bordplade, hvorigennem man rakte de "smuttede Talerkener". Ved siden af denne åbning var der to tilsvarende døre, hvor der stod rent sølvtøj, så man altid havde dette ved hånden.

Imellem de to store døre i væggen mod forskibet var der et spejl, hvorunder der fandtes et rum bag to skabslåger. Her fandtes en snedig indretning, som blev betjent ved hjælp af to klokker. Når man ringede på den første klokke og trykkede på en knap, åbnede begge dørene sig af sig selv, og maden blev rakt ind igennem åbningen fra køkkenet. Når der blev ringet med den anden klokke, kunne man på samme måde få bragt rene tallerkener ind i spisegemakket. På denne måde var der ingen tjenende ånder, der fysisk bevægede sig fra forskibet og ind i spisegemakket. I

Sidepanel og vinduer i spisegemakket. Bemærk, at de nederste panelfelter er skabslåger, bag hver låge var der plads til to stole. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 513.

Væggen mellem spisegemakket og forskibet, hvor det ses, at dørene har dobbelt funktion som skænk. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 512.

Den avancerede, sammenfoldelige falderebstrappe. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 490.

spisegemakket stod lakajer og pager parat til at bære mad og service rundt.

Kahytten og de øvrige rum i agterskibet

Før man kom til det fornemme spisegemak, måtte man dog først passere igennem et par andre rum, som vil blive præsenteret i det følgende. Adgangen til skibet skete via en sindrigt indrettet falderebstrappe, der let lod sig sammenfolde. Den førte op til styrbords side af skansen, hvor der i den forreste ende var en nedgang til en trappe. Denne førte agterud ned mod kahytten, det fornemme rum, der normalt var kaptajnens residens, men som i dette tilfælde mere var til brug for kongen. Neden

for trappen var der en lille fordelingsgang, hvor man kunne vælge at gå enten til venstre, højre eller lige ud. Hvis man fortsatte lige ud, kom man ind i kahytten. Når man stod i døren, så man foran sig fem småsprossede vinduer, med bleggule silkegardiner med kvaster og sløjfer ophængt på gardinstænger af messing. Neden for vinduerne

Den bevarede agterkahyt fra det samtidige svenske kongelige lystfartøj Amphion, bygget 1778. I denne salon indrettet helt i gustaviansk stil traf Gustav 3.s flere af sine aggressive udenrigspolitiske beslutninger. Sjöhistoriska Museet, Stockholm. Foto af Gunnel Ilonen.

var en indbygget sofa eller kanapé, der fulgte agterskibets runding. Sofaen var forsynet med hynder i atlaskvævet silke, der var i samme gule farve som gardinerne. Der fandtes endvidere seks stole med samme betræk. Der er desværre ikke bevaret tegninger af kahyttens indretning med evt. paneler og ornamenter. Men det næsten samtidige svenske kongelige lystfartøj *Amphions* bevarede kahyt kan ses på Sjöhistoriska Museet i Stockholm, og her kan man få et indtryk af, hvordan der kan have set ud i *Ørnen*. *Amphion* var dog udstyret med et særpræget ovalt ruf over kahytten, der gav rummet et lyst og pavillon-agtigt udtryk.

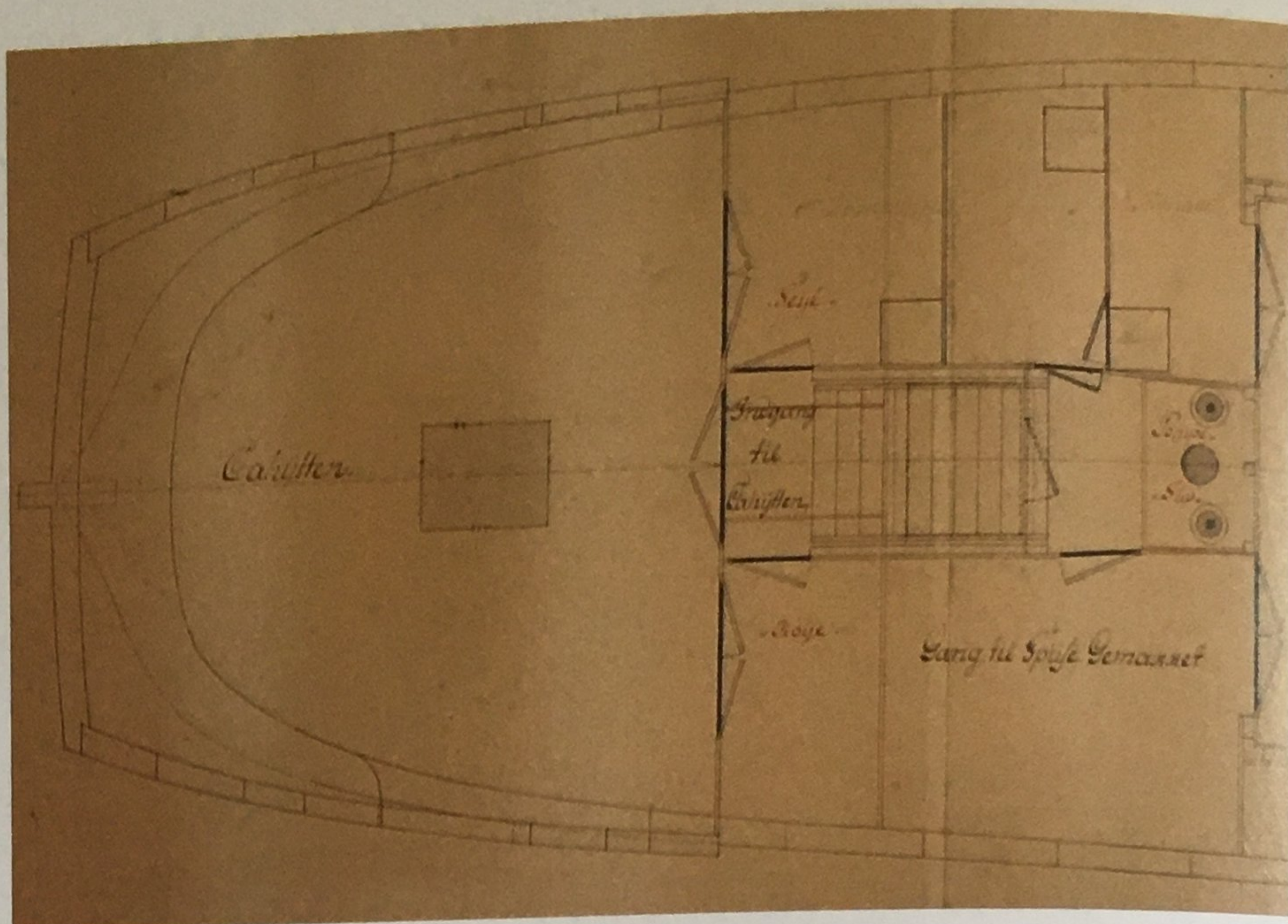
I bagbords side var der et kabinet, som stod til disposition for dronningen og prinsessen. Til dette kammer var der dør både ind til kahytten og ud til trapperummet. I dronningens kabinet fandtes der en "Nat Stoel med en Servante med to Nat Potter udi", som var afskærmet med et blå silkegardin, og gulvet var dækket med et blå tæppe.

I skibets styrbords side var der en gang eller forgemak, som der var adgang til både fra kahytten og trapperummet. Gennem denne gang kom man til det store spisegemak midtskibs. I gangen var opstillet en the-maskine, og der var adgang gennem en gang under trappen til et kabinet, der var indrettet til "Retirade for Dames" – altså dametoilet. Når man kom ind i spisegemakket, havde man på sin venstre side døren ind til kongens og prinsens retirade, også med blå forhæng for natstolen. I den anden ende af gemakket, lige over for kongens retirade, var der som før nævnt et herretoilet – "Cavalierernes Retirade".

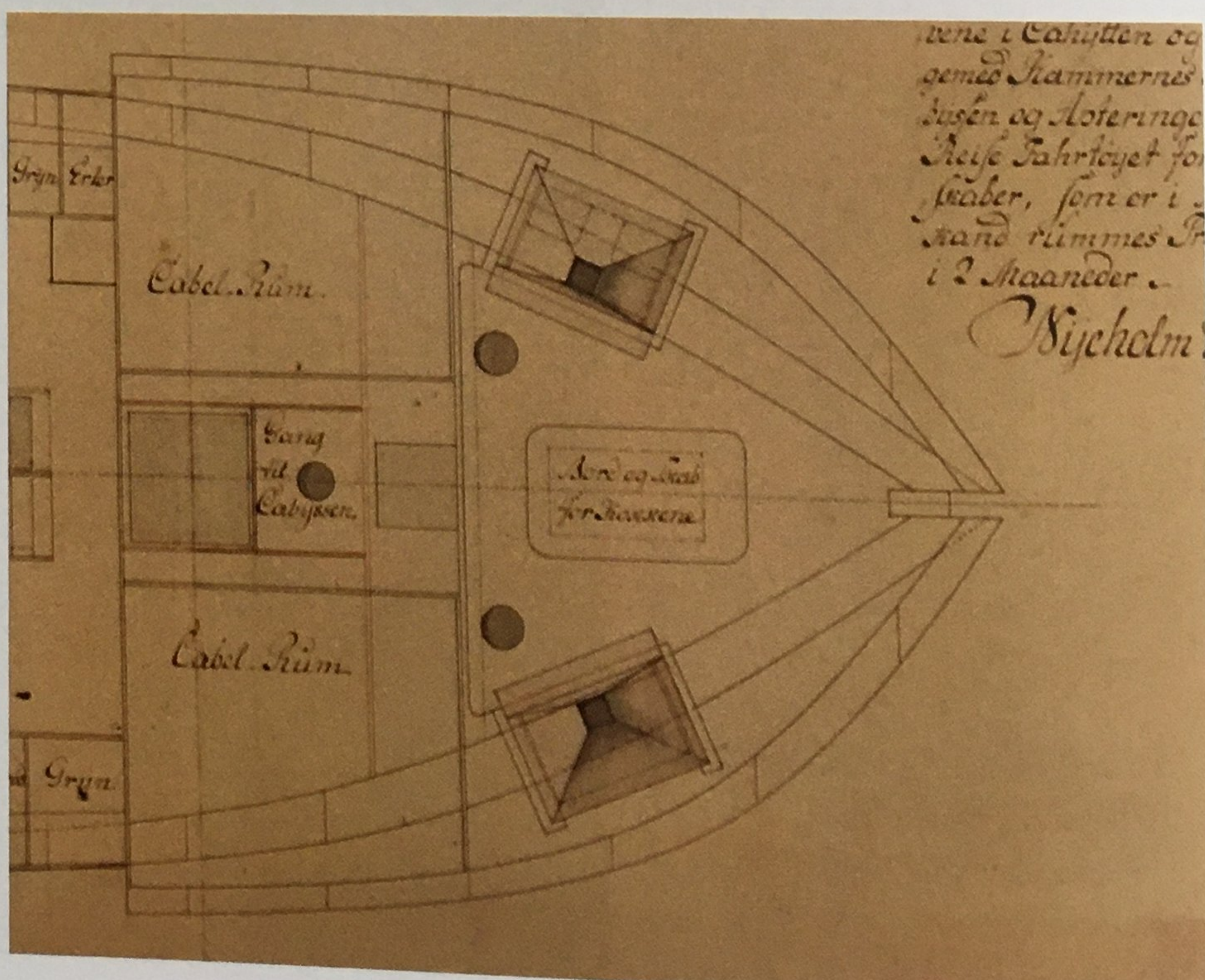
Når der nævnes, at et kabinet var til dronningens brug, må det erindres, at skibet og dets tegninger er fra 1776, og der derfor ikke kan være tale om Christian 7.s dronning Caroline Mathilde, som jo var eksileret i Celle i Holland på det tidspunkt. Der er i virkeligheden tale om enkedronning Juliane Marie, der reelt styrede riget sammen med kabinetschefen Guldberg i glad forventning om en dag at kunne sætte sin egen søn, kongens halvbroder arveprins Frederik, på tronen i den sindssyge Christian 7.s sted.

Forskibet

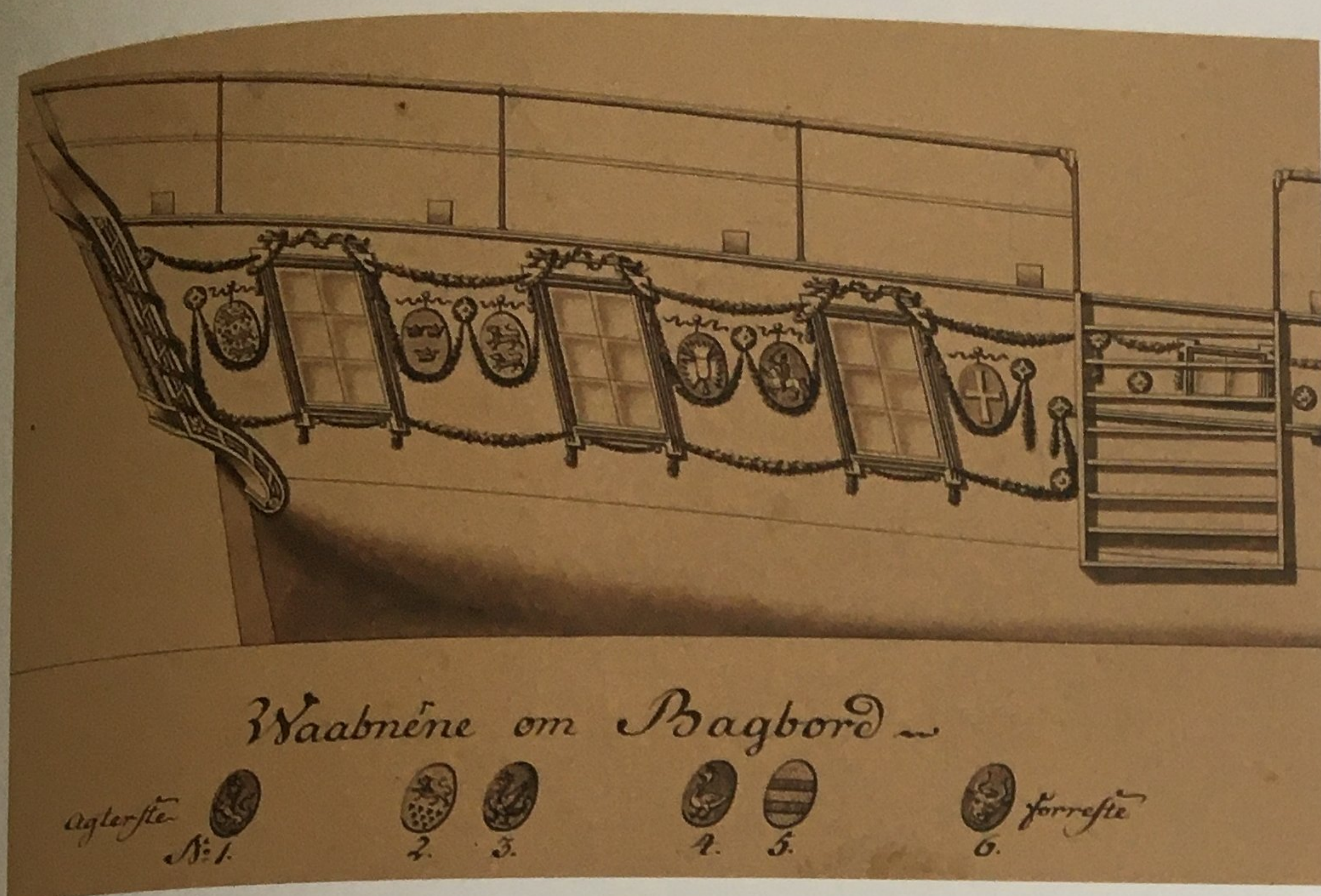
Forskibet var indrettet med et veludstyret køkken, hvor der var placeret hele to komfurer,

Ruminddelingen i Ørnens agterskib. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 512.

Tegning af forskibet med de to kabysser. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 512.

De tre vinduer i sidegalleriet er omgivet af klassicistisk rankeslyng, og imellem vinduerne hænger rigsdelenes våbenskjolde. Rigsarkivet. Orlogsværftet: Tegninger (1630/40-1880/90), pk. 514.

tilfælde". Det havde næppe scoret nogen elitesmiley, hvis Fødevarekontrollen i dag kom forbi. Da skibet imidlertid blev anvendt så sjældent, og gerne liggende ved færgebroen ved Jægerspris Slot, så foretrak man at tilberede maden på slottet og bringe den ned til skibet. Der skulle 12-16 mand til at bære maden. Kabyssen har på den måde mere fungeret som et anretterkøkken snarere end til at tilberede hele middage fra bunden.

Ud over de op til 16 mand, der bar maden ned til skibet fra slotskøkkenet, skulle der, når herskaberne spiste om bord, bruges følgende personale: køkkenmestrene, to svende og en dreng, sølvpoppen med en fuldmægtig og tre arbejdsfolk og fra vinkælderen mundskænken med to arbejdsfolk. Hertil kom fire pager, en for hver af de kongelige personer, tre lakajer og en løber foruden naturligvis foureren selv. Det var i alt 22 personer til at opvarte et selskab på 20 personer.

Skibet var generelt karakteriseret ved, at der stort set ikke var plads til besætningen, som normalt ville have kunnet ophænge deres køjer på kanondækket. Men dette område var på *Ørnen* optaget af spisegemakket. Hvordan dette problem løstes på længere ture, vides ikke.

Ørnens Inventarreglement

I Det Kgl. Biblioteks Håndskriftssamling findes et inventarium over, hvad der skulle findes om bord på *Ørnen*. Her findes ret detaljerede oplysninger om forholdene om bord. Sådanne inventarreglementer fandtes for alle fartøjer, men *Ørnens* reglement vidner om noget mere luksuriøse forhold end på de øvrige danske orlogsskibe i samtiden. Det er dette reglement, der har gjort det muligt så præcist at beskrive interiøret helt ned til farven på gardinerne. Alt helt ned til fiskeskeen og spækbrætterne i køkkenet og op til salutkanoner og feltseng er angivet. Dermed får vi mange oplysninger, som man ellers ikke ville have. Et kort uddrag af inventarreglementet giver et godt indtryk af, hvor luksuriøst *Ørnen* var udstyret:

kaldet kabysser, af jern med store kobberkedler på hver sin side af et anretterbord til brug for kokkene. Dette var en uhørt luksus for et orlogsskib, hvor der normalt blot var en kabys, hvor der blev lavet mad til en besætning, der ofte var på over 500 mand.

Hoffoureren beskrev indretningen af køkkenområdet i hoffets dagjournal. Han omtalte det som "Kiøkenet og Conditoret" og forklarede, at jernkabyssen på højre hånd skulle bruges til at koge mad på, og den på venstre hånd var beregnet på at stege maden. En kuriøs detalje var, at der også i køkkenområdet forefandtes et par natpotter "for Betienterne i fornøden

	103
Lanterne Arme til Illuminationer med Kroge	5
Daabelte Hollandsk Laase med Haandgrevet og Skielter af Messing	1
Daabelt Haalandsk Laas	2
Daabelte Skienke Laase med Messing Haandgreber og Skilder	12
Messing Skyde Laase for Winduerne i Cahytten	20
Messing Trök Laase for Winduerne i Ruffet	11
Skabs Laase med Messing Skildter	
Silke Taftes Konge Flag (Taftes breede paa $4 \frac{2}{3}$ dug, Haardugsbreede a 7 duge)	1
Ditto Top Flag med Waaben (Taftes breede paa $4 \frac{1}{2}$ dug, Haardugsbreede a $4 \frac{2}{3}$ duge)	1
Ditto Giøs (Taftes breede paa $2 \frac{1}{3}$ dug, Haardugsbreede a $3 \frac{1}{2}$ dug)	1
Pallie Gulle Silke Stoele Hynder med overtræk af Trille til Cahytten	6
Pallie Guule Silke Hynder til Canopeen i Cahytten med overtræk af Trille	3
Ditto Silke Gardiner til de Agterste Winduer	6
Ditto Kapper	1
Qvaster og Lidser til ditto	6
Ditto Korte Gardiner til Side Winduerne	12
Sløyfer til Ditto	12
I Spiise Gemakket	
Hvide Korte Silke Gardiner med Qvaster, Lidser og Stokke	10
Grønne Silke Stoele Hynder med overtræk af Trille	20
Lange Blaae Silke Gardiner til Skerm i de 2de smaae Apartement Cabinetter	2
Silke Betrækker over Natt Comoderne i ditto Cabinetter	4
Til Ruffet over Spiise Gemakket	
Rødt Fløyels Teppe med Guld Frynser	1
Brundt Lærritz Foerteppe til ditto	1
Sort Woxdugs Teppe foeret med Multum	1
Røde Skarlagens Skandse Fallereebbs og Reilings Klæder i alt	17
Beklætte Fallereebbs Touge	8
Woxdugs Hynder til benken paa Skandsen	4

Et godt eksempel er, at der var et rødt tæppe med gulfrynser lagt hen over taget på ruffet. Det har taget sig flot ud og minder om den baldakin, man i dag kan se på den hvide kongechalup, som er udstillet på Orlogsmuseet på Christianshavn. Denne chalup er fra 1780 og har ornamenter skåret af Willerup. I sit udtryk og formsprog har denne samtidige chalup mange lighedspunkter med *Ørnen*, selvom den naturligvis er meget mindre.

Den hvide kongechalup i Orlogsmuseets udstilling. Orlogsmuseet.

Når vi i dag ser den pragtfulde chalup med sine forgyldte udskæringer og ornamentter, må man naturligt undre sig over, at man har kunnet få sig selv til at kassere og ophugge et så pragtfuldt fartøj som Ørnen efter kun 15 års levetid. Og man kan også undre sig over, hvorfor fregatten blev brugt så lidt. Indtil der dukker flere kilder op omkring kasseringen af skibet, kan vi kun gætte. Mon det var den nøjsomme og meget lidt pragtglade kronprins Frederik, der ikke mente, at hans syge far havde behov for sådan et vedligeholdelseskrævende skib? Eller var det, fordi Frederik selv i 1785 modtog en eksklusiv gave fra sin morfar, den britiske konge George den 3.? Det var en lystjagt bygget på flådeværftet i Deptford ved London. Denne var 27 meter lang og 7 meter bred og udstyret med 10 kanoner, der var særligt dekoreret med såvel Hosebåndordenens symbol

som det danske rigsvåben. Heller ikke denne lystjagt har vi noget tilbage af. Men ikke fordi den blev ophugget. Den blev tværtimod som det eneste skib efterladt af englænderne, da de stak af med resten af den danske flåde fra København i 1807. Man mente ikke, at det var høfligt sådan at tage sin egen gave med hjem! Men kronprinsen var principfast og sendte den med en besætning af britiske krigsfanger tilbage til England i stedet for at bruge den i krigen mod Storbritannien!

Jakob Seerup, ph.d., er museumsinspektør ved Orlogsmuseet